

บันทึก

อธิบายร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการทำพินัยกรรม

ความประสงค์ของรัฐบาล ก็คือ จะออกพระราชบัญญัติว่าด้วยการทำพินัยกรรม โดยมีต้องรอการประกาศใช้ บรรพ ๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะมรดกอีกต่อไป

เหตุผลในเรื่องนี้ อาจรวบรวมนำมาดังต่อไปนี้

กฎหมายไทยในปัจจุบัน กฎหมายลักษณะมรดกเก่า กำหนดว่า พินัยกรรมจะสมบูรณ์ได้ด้วยแบบพิธีเป็นอันมาก ซึ่งค่อนข้างจะยุ่ง ตัวอย่างเช่น

พินัยกรรมจะต้องมีพยานหลายคนลงลายมือชื่อรับรองจำนวนพยานเปลี่ยนแปลงไปตามฐานันดรศักดิ์ของผู้ทำพินัยกรรม (กล่าวคือ ถ้าเป็นพระภิกษุผู้มีอายุสูงกว่า ๓ หรือ ๔ คน ถ้าเป็นพราหมณ์ พราหมณ์หรือพระภิกษุ ๔ หรือ ๕ รูป ถ้าเป็นผู้มีบรรดาศักดิ์ตั้งแต่ ๔๐๐ ไร่ขึ้นไปถึง ๑๐,๐๐๐ ไร่ พยาน ๔ ถึง ๑๐ คน ถ้าเป็นบุคคลสามัญ พยานอย่างน้อย ๔ คน)

พยานต้องถามปากคำผู้ทำพินัยกรรมสามครั้งสามหา เพื่อให้เป็นที่พอใจว่าผู้นั้นมีสติ ถ้ามีจะนั้นพินัยกรรมเป็นโมฆะ (เว้นแต่ผู้ทำพินัยกรรมจะมีชีวิตอยู่ต่อไป แต่กำหนดเวลาที่ผู้ทำพินัยกรรมจะมีชีวิตอยู่นั้นเปลี่ยนแปลงไปตามฐานันดรศักดิ์แห่งผู้ทำพินัยกรรมด้วย และยังอาจต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขอื่น ๆ อีกด้วย) การที่จะพิสูจน์ว่าผู้ทำพินัยกรรมมิได้ถูกถามสามครั้งนั้นตามที่กฎหมายกำหนดไว้นั้นเป็นหน้าของฝ่ายที่ร้องว่าพินัยกรรมเป็นโมฆะ

ความบกพร่องของกฎหมายปัจจุบัน ย่อมเห็นได้ชัดว่า

(๑) กฎหมายปัจจุบันในเรื่องพินัยกรรมมีแบบพิธีเก่าหรือเงื่อนไขอยู่เป็นอันมาก ซึ่งมีได้ดำเนินตามมุ่งหมายในบัดนี้ ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้วนั้น ถ้าจะต้องปฏิบัติตามแบบพิธีนั้น ๆ แล้ว ก็ย่อมเป็นการยากลำบากและเปลืองเวลา กฎหมายต่างประเทศทุกประเทศได้พยายามทำให้การทำพินัยกรรมเป็นสิ่งที่สะดวก โดยมิได้กำหนดเงื่อนไขอันยุ่งยากขึ้นสำหรับผู้ทำพินัยกรรม นอกจากนั้นยังถือว่าบุคคลทุกคนโดยไม่คำนึงถึงฐานันดรศักดิ์ต้องได้รับความสะดวกเช่นเดียวกัน และได้รับความคุ้มครองโดยข้อบังคับอย่างเดียวกันในการทำพินัยกรรม ทั้งนี้ย่อมตามความมุ่งหมายของกฎหมายไทยอันใหม่ที่สุด ซึ่งได้ยกเลิกความผิดเพี้ยนกันโดยถือตามจำนวนไร่แห่งศักดินา หรือสิ่งอื่นอันคล้ายกัน

(๒) ในกฎหมายปัจจุบันแสดงว่ามีกรณีหลายเรื่องที่ได้บัญญัติไว้ดังที่ได้ทำกันในกฎหมายต่างประเทศ ดังเช่นเรื่องวันที่ทำพินัยกรรมซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งนั้น ดูเหมือนกฎหมายเก่ามิได้รับความพิจารณาเพียงพอเลย ไม่มีบทบัญญัติยอมให้ทำพินัยกรรมในตกอยู่ในอันตราย ใกล้ความตาย ในการสงคราม ฯลฯ

(๓) อาจมีภัยเกิดขึ้นในนโยบายปัจจุบัน ดังเช่น ลายมือชื่อของผู้ทำพินัยกรรม

ให้ถือว่าเป็นอันสมบูรณ์ถ้าได้ทำเป็นแกงไตหรือเครื่องหมายอย่างอื่นเช่นนั้น หรือใช้ตราประทับ
ข้อนี้ทำให้เกิดข้อโต้แย้งได้ พยานไม่มีคุณวุฒิเพียงพอที่จะวินิจฉัยถึงความมีสติปกติหรือไม่ปกติ
ของผู้ทำพินัยกรรมได้ ฯลฯ

นโยบายแห่งร่าง ร่างที่เสนอมานี้จำกัดเฉพาะแต่การทำพินัยกรรม

โครงการแห่งร่างอาจย่อได้ดังนี้

(ก) แทนที่จะมีเพียงแบบเดียวในร่างบัญญัติ ให้มีแบบพินัยกรรมหลายแบบซึ่ง
สมบูรณ์เท่ากัน เพื่อว่าผู้ทำพินัยกรรมจะได้เลือกกว่าแบบใดเป็นวิธีง่ายที่สุดสำหรับตนตามแต่
พฤติการณ์

(ข) ในบรรดาแบบที่เสนอมานี้เป็นการสมควรที่จะกล่าวว่าเป็นการปฏิบัติตาม
คำสั่งของคณะกรรมการราษฎรในเรื่องมรดก) พินัยกรรมอาจสมบูรณ์ได้ เมื่อผู้ทำพินัยกรรมทำ
เองผู้เดียวโดยไม่จำเป็นต้องมีพยาน แต่พินัยกรรมนั้นผู้ทำพินัยกรรมจะต้องเขียนด้วยตนเอง
ทั้งหมด (รวมทั้งวันเดือนปีและลายชื่อ) พินัยกรรมเช่นนี้ (เรียกว่า "โฮโลกราฟ") ใช้กันอยู่เสมอ
ในต่างประเทศ

(ค) อนึ่งในร่างได้บัญญัติว่าพินัยกรรมนั้น เมื่อได้รับคำร้องขอของผู้ทำ
พินัยกรรม เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการนั้นอาจรับหรือร่างให้ก็ได้ ข้อนี้เป็นที่ใช้กันอยู่ทั่วไปและอันที่
จริงเป็นข้อรับประกันและสะดวกแก่ผู้ทำพินัยกรรมอย่างมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้ทำ
พินัยกรรมอ่านเขียนหนังสือไม่ได้ ไม่มีความสามารถ ฯลฯ

(ง) มีบทบัญญัติที่ขาดไปเกี่ยวกับคนไข้ บุคคลที่ตกอยู่ในอันตรายใกล้ความ
ตาย คนไทยที่อยู่ในเมืองต่างประเทศ เวลาสงคราม

เมื่อบทบัญญัติบางแห่งในร่างต้องการคำอธิบาย ก็จะปรากฏคำอธิบายอยู่ใน
ตอนท้ายมาตรานี้ๆ